

Escuelas Campesinas de Palència

1. Opció per un món rural marginal i marginat

Parlar d'Escola Rural és remuntar-se a un passat curull d'esperança en un món rural ple de vida i en lluita per regenerar valors, cultura, maneres i qualitat de vida, etc; és parlar d'un grup de persones que s'alimentaven d'utopies i que van donar el millor de si mateixes a una causa tan noble com era el desenvolupament del seu entorn, en un viure militant, bé per la via sindical, la cultural o una altra faceta vocacional.

Han passat molts anys i els qui encara ens mantenim en el carro de la lluita, els qui encara apostem per alguna cosa que segueix fent-nos mal hem de realitzar una reflexió ben diferent d'allò que va poder ser i no ha estat.

Sempre he defugit les expressions triomfalistes o d'entusiasme; en això em distingeixo del meu company Jeromo, el qual contagia amb la seva paraula. És algú que incita a dir: Quins «tios» més bons!

En el món rural en el qual ens movem som tan pobres que ni tan sols ho sabem. Aquesta afirmació té més vigor avui que fa vint anys.

Els joves de fa vint anys encara n'hi havia en el món rural estaven plens d'il·lusió i la vessaven en llurs inicis sindicals, en llurs encontres i manifestacions, en les setmanes culturals, en les iniciatives de tot tipus. Avui ja no queden joves i la majoria dels qui ho foren, han estat absorbits pel sistema, desgastats per l'acció com un cometa en el seu transcórrer per l'espai.

2. Situació actual

Què hi ha avui en els nostres pobles?

Trist diagnòstic, pobre balanç.

Queden pocs nens i els pocs que queden veuen molt limitades les seves possibilitats de créixer i de conèixer amb altres nens.

Dels joves podem dir un altre tant i afegir que les possibilitats d'iniciar projectes de treball són escasses. La Política Agrària Comunitària ha suposat per als agricultors i ramaders una reconversió sistemàtica en el sector que impossibilita el desenvolupament de noves iniciatives, la

incorporació de sava nova, l'impuls de noves il·lusions.

Com a conseqüència d'aquesta política agrària l'ètica dels agricultors ha sofert una transformació; ha estat víctima d'un deteriorament professional a causa de les subvencions, que han primat pràctiques poc ortodoxes en benefici dels latifundistes. Avui és difícil saber per a qui es verema i a quins interessos responen els plans de Brusel·les.

Els agricultors i ramaders han entrat en el joc d'una economia productivista que busca, principalment, la rendibilitat immediata sense aturar-se a pensar que la competitivitat en què s'han submergit serà la seva destrucció; sense aturar-se a pensar que s'està explotant la terra i destruint aquesta font de vida que durant mil·lenis ens va alimentar.

La manipulació que viuen els agricultors és terrible. Es potencien mesures discriminatòries que divideixen els treballadors de la terra. Es practica una política de concessió de llicències, de preus, de quotes, de contingències que no són sinó formes d'assalariat encobertes que deixen el treballador del camp en condicions de subassalariat, fent-li creure que és un empresari i que, paradoxalment, constitueix sindicats.

Un quadre poc encoratjador el constitueixen les persones de més edat. Constitueixen la base de la piràmide de població dels nostres pobles; uns pobles envellits i que ens recorden els costums dels elefants al final de llurs vides.

Els problemes de la població més gran són d'assistència, serveis i afectivitat. Es tracta d'una població que es resisteix a abandonar els seus llaços amb la terra i que viu en condicions a voltes infrahumanes, en solitud i la majoria amb moltes dificultats materials.

Finalment, dels sectors de població, ens queda parlar de la dona. Però abans explicaré un conte, pres de *Com educar en valors*, el títol del qual és:

Es tracta d'una població que es resisteix a abandonar els seus llaços amb la terra

3. El Pou de la Cascina Piana

Cascina Piana era un poble molt petit, envoltat de boscos i prats, molt, molt lluny de Roma, la coneguda capital d'Itàlia. Tan petit era el poble que es podien comptar les seves cases amb els dits de tres mans.

A Cascina Piana només hi havia un pou per treure aigua. Era un pou estrany perquè no hi havia corda per pujar la galleda. Quina cosa! Cada família tenia

una corda guardada, a casa seva, i qui anava a buscar l'aigua se l'emportava al pou i quan ja tenia l'aigua necessària la despenjava i la tornava gelosament a casa. Un sol pou i quinze cordes!

Si no us ho creieu, podeu anar allí i us explicaran com, no fa molt de temps, aquelles famílies estaven malavingudes. Ningú volia saber res de l'altre. Eren incapaços de pensar que era millor tenir una sola corda per a tots.

Va arribar la guerra i els homes del poble van haver de marxar i digueren a llurs dones allò que havien de fer i, sobretot, que no es deixessin robar les cordes.

Després hi hagué una invasió en el país, els homes estaven lluny, les dones tenien por, però les quinze cordes estaven ben guardades a les quinze cases.

Un dia un noi de Cascina va anar al bosc a buscar llenya i va trobar un home ferit en una cama. Tot seguit ho va dir a la seva mare. La dona estava molt nerviosa i es refregava les mans, però de cop digué:

–El portarem a casa i el tindrem amagat. Esperem que algú ajudi el teu pare-soldat en una situació semblant. No sabem on és, ni tan sols si és viu–

Amagaren l'home al paller i avisaren el metge dient-li que es tractava de l'àvia; però les dones de Cascina havien vist l'àvia totalment sana aquell mateix matí i descobriren que hi havia gat amagat.

Abans que arribés la nit tot Cascina sabia que un home ferit estava en el poble i algun pagès vell va dir:

–Si ho saben els invasors vindran aquí i ens mataran a tots. Això acabarà malament–

Però les dones no raonaren així. Pensaven en llurs marits, tan lluny..., i sospiraven. Al tercer dia, a la nit, una dona va agafar una bona llonganissa

i la va portar a la Catalina, que era la mare del noi que va trobar l'home. Al cap d'una estona, a les fosques, va arribar una altra amb una ampolla de vi, després una tercera amb un sac de farina de blat, una quarta amb un tros de cansalada. Abans que sortís el sol totes les dones de Cascina havien vist l'home i li havien portat llurs regals alhora que s'eixugaven les llàgrimes per a que es curés aviat.

Així, van tractar l'home com si fos de la família.

I va arribar un dia en què, l'home, havent millorat, va sortir a prendre el sol i veié el pou sense corda i es va quedar sorprès de tanta feina i de tantes cordes. Les dones no li pogueren donar cap explicació satisfactòria. Havien d'haver-li dit que abans no eren amics. Ara pensaven que tot era diferent, tot havia canviat: havien patit plegades i plegades havien ajudat l'home.

Aleshores van decidir comprar una cadena entre totes les famílies i deixar-la en el pou. Així ho van fer i l'home va treure la primera galleda d'aigua. Semblava la inauguració d'un monument.

Aquell mateix dia l'home va marxar cap a les muntanyes.

4. Actuacions amb dones

Les lectures que admet aquesta narració són múltiples i diferents; pot ajudar-nos a reflexionar sobre valors i contravalors com l'individualisme, la solidaritat, l'empatia, el compromís, l'amistat, etc.

El seu debat pot propiciar un bon contingut sobre aquells que imposen els criteris, els valors culturals, el model de relacions, en fi, les regles del joc en la societat i, encara més, en el món rural; pot ajudar-nos a detectar, que en una societat organitzada per homes, les dones reproduïxen aquests valors inconscientment; pot ajudar-nos a descobrir que elles són capaces de canviar aquestes actituds que tant ens mediatitzen.

I és que en els nostres pobles l'experiència ens ensenya que davant la convocatòria de reunions, d'activitats, de participació i de trobada, el grau de receptivitat de la dona és molt superior al de l'home.

Sense entrar en anàlisis comparatives del perquè d'aquest fet, assenyalem, simplement, que un dels problemes de la dona dels petits nuclis és la solitud i la necessitat de relació que afavoreix qualsevol convocatòria. Avui les dones són un sector de població amb el qual es pot treballar i intentar transformar el medi amb la seva influència. Són, en definitiva, el grup més dinàmic en el sentit íntegre de la paraula.

Avui les dones són el grup més dinàmic en el sentit íntegre de la paraula

Això explica el perquè el percentatge de població en què incideix «Escuelas Campesinas» està format principalment per dones.

Animadors i educadors, des del voluntariat o semivoluntariat, es desplacen periòdicament a diferents localitats en les quals es dona resposta a plantejaments realitzats per les assistents. En aquestes trobades es tracta de compaginar la tasca de reflexió i anàlisi amb la de l'encontre i la relació, és a dir, de conjugar efectivitat amb afectivitat, ambdues necessàries en la vida de les dones del món rural.

Aquests grups també tenen dues ocasions al llarg del curs per celebrar trobades, en les quals posar en comú, compartir i realitzar diferents tasques lúdiques.

5. Altres actuacions

Però no hi anem a parlar només de les dones. També es duen a terme alguns cursos de formació per a l'ocupació, per exemple, d'informàtica (com a centre col·laborador de l'INEM), o de formació de dones (des del Ministerio del Trabajo y de Asuntos Sociales). En aquests moments se n'està celebrant un de restauració de fusta i utensilis.

Les actuacions amb joves són més puntuals. Un grup inicia un projecte de cria d'aus de corral i es planteja la necessitat de desenvolupar un programa de formació encarat a l'autoocupació. En aquest mateix poble es veu la necessitat d'una formació artística o informàtica per a totes les edats. Xicots i joves agafen llurs guitarres i comencen llur marxa musical.

En un altre poble es celebra una setmana cultural o un programa d'educació d'adults en el qual treballar els costums, la premsa, el vocabulari, etc., o bé un curs de desenvolupament rural, o bé altres trobades de formació per a l'autoocupació.

Les mares de Itero, per anomenar algun nom propi, han creat per als seus fills una ludoteca, a la qual se li van donant més aplicacions educatives. I, parlant d'educació, també hi ha alguns pobles en els quals es desenvolupa un programa de temps lliure per a nens fora de l'horari escolar.

Tenim en perspectiva la creació de la plataforma rural provincial. I com a projecte recent i més ambiciós, assenyalem la posada en marxa, per un soci d'«Escuelas Campesinas», de la creació d'un municipi ecològic en un poble semi abandonat.

Es tracta d'endegar una experiència de rehabilitació d'un poble utilitzant els materials tradicionals en la construcció, de crear un filtre verd i iniciar una explotació agropecuària amb procediments biològics. És un gran projecte, el valor principal del qual estarà en l'exemple testimonial que pot oferir-nos davant les tendències productivistes actuals, això sense oblidar que en aquest poble, Amayuelas de Abajo, ja s'han generat diversos llocs de treball gràcies a projectes consolidats. No parlarem de l'aigua passada.

Un dels programes més interessants, des del punt de vista cultural, endegats des d'*Escuelas Campesinas de Palencia* el constitueix la tasca realitzada en una petita vall del centre nord de la província, El Valdavia.

Aquesta comarca la constitueix una trentena de pobles que no arriben als tres mil habitants de població total, fet que ens dóna una idea del tamany dels nuclis de població.

Fa un any i mig es va impartir a la Comarca, des d'*Escuelas*, un curs d'Informàtica aplicada a la comptabilitat de l'explotació familiar rural. Aquest curs va servir de base per a la constitució d'una associació cultural d'àmbit comarcal ADIVAL (Associació per al Desenvolupament Integral del Valdavia).

Des d'ADIVAL s'ha propiciat la creació d'altres associacions locals de dones i s'ha assumit el paper de coordinació amb la resta d'Associacions culturals de la comarca; en aquest sentit s'han celebrat i programat diferents actes conjunts. Dones d'ADIVAL participen també en la recentment creada Associació de Dones de la COAG. És a dir, s'ha creat un entramat associatiu, Escoles-ADIVAL-Associacions locals, en estreta vinculació i col·laboració.

Entre les activitats més interessants d'aquesta acció conjunta assenyaalem la posada en marxa d'un programa de **cinema comunitari** que consisteix en propiciar una trobada entre veïns dels pobles entorn a la visió d'una pel·lícula. Aquesta interessant experiència està arribant a una vintena de pobles. Càritas ha fet possible aquesta iniciativa de trobada de la població.

ADIVAL ha celebrat trobades entre la població del Valle, la qual cosa és un motiu de satisfacció per als seus habitants, que valoren molt positivament l'ambient que es genera en aquestes festes camperoles. Sense oblidar els infants que comparteixen llur temps en el camp i la tenda de campanya.

Com a aportacions culturals a les festes locals, buides habitualment d'aquest tipus de continguts, hem celebrat exposicions de fotografies antigues aportades pels valdavesos; l'èxit d'aquestes activitats ha estat desbordant.

S'han organitzat cursos de talla de fusta, tècniques de pintura, gimnàstica, etc.

Al gener vàrem celebrar una jornada de reflexió entorn a aspectes com l'agricultura, medi ambient, ajuntaments, dona, educació, joventut i tercera edat, la qual podem qualificar d'exitosa per la capacitat de convocatòria i l'actitud de treball que demostraren els assistents.

Escuelas està desenvolupant un programa de formació per a la participació ciutadana

Des del Ministerio de Educación y Cultura s'està aplicant un programa de formació, que consisteix en tres blocs:

- Per a persones implicades en l'associacionisme local i comarcal hem impartit un curs de Tècniques de Grup. ADIVAL i «Escuelas» segueixen constituint una unitat d'acció sense que es produeixi competitivitat ni intrusisme. ADIVAL compta amb «Escuelas» i a «Escuelas» l'importa ADIVAL.

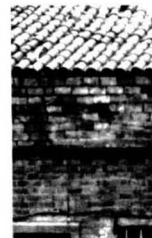
- En segon lloc, *Escuelas* està desenvolupant un programa de formació per a la participació ciutadana, dut a terme simultàniament en sis punts repartits per la vall. Es tracta de trobades temàtiques de llibre-fòrum, premsa, cinema, lleure, desenvolupament, anàlisi, participació i comunicació, tot plegat es culminarà amb una altra trobada entre els participants; sempre s'intenta potenciar el sentiment de comarca en front al tradicional localisme que caracteritza els habitants dels nostres pobles.

Podem afirmar que en aquesta comarca mai hi havia hagut el dinamisme que s'està detectant en els darrers mesos. Un problema que hem de preveure és el de no frustrar les expectatives que s'han posat en les nostres actuacions per part de molts dels nostres veïns. La gent dels pobles té els seus arxius mentals curulls de promeses trencades o d'esperances frustrades. La Història ha estat cruel amb els habitants d'aquests pobles.

- Finalment, una tasca a la qual s'ha donat primacia en aquests darrers anys dins d'«Escuelas», consisteix en la trobada periòdica d'aquelles persones implicades en programes o grups de treball. Es tracta de posar en comú allò que estem fent; analitzar, reflexionar o elaborar alternatives d'intervenció en els grups.

Ignoro quina impressió pot oferir aquest article; però que ningú es cregui que allò que fem és molt important. És tant el que cal fer...!

Esteban Vega Doncel
President d'*Escuelas Campesinas* de Palència

Escuelas Campesinas de Palència

Escuelas Campesinas de Palencia

Opción por un mundo marginal y marginado.

Tras un proceso degenerativo constante, el potencial humano se ha visto muy reducido en nuestro mundo rural.

En una población envejecida, donde los problemas son de tipo afectivo, las mujeres son hoy la mayor esperanza de cambio.

Las acciones que se demandan han de responder a satisfacción de necesidades relacionales, mejora de la autoestima, a potenciar el encuentro y debate; a fomentar nuevas iniciativas; a concienciar a la población de que nosotros somos lo mejor que tenemos.

Rural Schools in Palencia

*An option for a marginal and excluded world
After a constant degenerative process, human potential in our rural world has been reduced.*

In an old population, in which problems have an affective nature, women are the greatest hope for change.

Actions to be taken have to answer to relational needs, to improve the self-esteem, to foster meetings and discussion, to encourage new initiatives, to persuade population that we are the best thing we have.

Autor: Esteban Vega Doncel

Article: *Escuelas Campesinas de Palència*

Referencia: Ed. Social núm. 6 pp. 84 - 91

Adreça professional: Escuelas Campesinas de Palencia
Plaza Marcelino Champagnac, 3
34120 Carrión de los Condes. Palencia
Tel. i Fax. 979/88 11 70